

УДК 349.23:331.1

Павлова І.Ю., студентка гр. 184м-23-6 ІІІ**Науковий керівник: Лісовицька І.А., к.т.н., доцент кафедри охорони праці та цивільної безпеки***(Національний технічний університет "Дніпровська політехніка", м. Дніпро, Україна)*

ДИСЦИПЛІНА ПРАЦІ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ

Необхідною умовою організації трудового процесу, який неможливий без підпорядкування його учасників певному порядку, є дисципліна праці.

У широкому розумінні «дисципліна» означає порядок поведінки людей, який відповідає нормам права та моралі, що склалися в суспільстві, або вимогам якої-небудь організації. Трудові відносини породжують масу зобов'язань як з боку роботодавця так і з боку працівника.

Відповідно до законодавчих та нормативно-правових актів, в процесі трудової діяльності працівник повинен дотримуватися наступних видів дисциплін праці: трудової, технологічної та виробничої.

Конкретні трудові обов'язки працівника закріплюються при укладенні з ним трудового договору, а також у посадовій інструкції, технічних правилах, положенні про дисципліну, наказах (розпорядженнях) роботодавця тощо.

Згідно зі ст. 21, 139 КЗпП [1] працівник зобов'язаний виконувати роботу, визначену трудовим договором, із підпорядкуванням внутрішньому трудовому розпорядку, а також, він повинен: працювати сумлінно і чесно; вчасно і точно виконувати розпорядження роботодавця; додержуватися трудової і технологічної дисципліни, вимог нормативних актів про охорону праці; дбайливо ставитися до майна власника, з яким укладено трудовий договір. А роботодавець зобов'язується забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін.

Трудова дисципліна – це сукупність нормативно-правових актів, які регулюють порядок взаємовідносин сторін трудових відносин, спрямованих на виконання ними своїх трудових функцій.

Види трудової дисципліни:

Виконавча - чітке виконання кожним працівником своїх обов'язків, без прояву ініціативи та активності;

Активна - дотримання прав при виконанні обов'язків за принципом: дозволено все, що не заборонено законом. Тут працівнику надається можливість активно користуватись своїми правами;

Самодисципліна - це виконання своїх обов'язків, можливість проявляти активність, реалізувати свої права на основі самоуправління.

Забезпечення трудової дисципліни передбачено статтею 140 КЗпП [1]. Порухнення працівником трудової дисципліни, невиконання або неналежне виконання покладених на нього трудових обов'язків є підставою для притягнення його до дисциплінарної відповідальності. Працівник, який ухиляється від проходження обов'язкового медичного огляду також в установленому законом порядку притягується до дисциплінарної відповідальності [2].

Виробнича дисципліна – це сукупність чітко сформульованих правил і норм поведінки, які поширюються на всіх працівників, задіяних у колективній роботі, це стосунки виконавців виробництва щодо дотримання правил техніки безпеки й охорони праці та керівників. Суб'єктами таких стосунків є безпосередні виконавці, керівники і спеціалісти.

Для дотримання виробничої дисципліни необхідне забезпечення чіткої і ритмічної

роботи організації, забезпечення працюючих сировиною, інструментами, матеріалами, роботою без простоїв і т.д.

Виробнича дисципліна забезпечується: виконанням функцій бережливого ставлення до засобів і предметів праці; створенням найсприятливіших умов праці на робочому місці; економією матеріальних, трудових та паливно-енергетичних ресурсів; дотриманням техніки безпеки та виробничої санітарії, гігієни та охорона праці.

Технологічна дисципліна – дотримання у процесі трудової діяльності встановлених законодавством технічних правил.

Дотримання технологічної дисципліни, це: виконання вимог технологічних правил, стандартів, інструкцій, що забезпечують якість виробленої продукції; дотримання у процесі трудової діяльності встановлених законодавством технічних правил; дотримання технологічного режиму, технологічних регламентів; неухильне дотримання працівниками технологічних процесів з виробництва; запровадження заходів, передбачених нормативними документами, для забезпечення технологічної підготовки виробництва.

Технологічна дисципліна є необхідною умовою і основою забезпечення необхідної якості продукції, що виготовляється.

Системою правових норм трудового права визначаються трудові обов'язки працівників (ст. 139 [1], ст. 14 ЗУ «Про ОП»[2]) і роботодавця (ст. 141 КЗпП [1], ст. 13 ЗУ «Про ОП»[2]); регулюється внутрішній трудовий розпорядок в організації (ст. 142 КЗпП [1]), оцінюється поведінка працівника у процесі праці; встановлюються види заохочення за успіхи в роботі а також відповідальність за невиконання трудових обов'язків.

До визначених класифікатором [3] видів причин що призводять до настання нещасного випадку (аварії) відносяться: технічні причини - порушення трудової і виробничої дисципліни і організаційні причини - порушення технологічної дисципліни.

За виробничу дисципліну несе відповідальність роботодавець, а за порушення трудової і технологічної дисципліни відповідають працівники.

Висновки: Виходячи з вище наведеного дотримання дисципліни праці є обов'язком як працівника так і роботодавця. Відсутність створення необхідних організаційних та економічних умов для нормальної високопродуктивної роботи роботодавцем може погіршити вимогу щодо суворого дотримання трудової дисципліни з боку робітників. У наявних випадках робітники найчастіше зазначають недостатню організацію праці та створення роботодавцем ситуацій правової невизначеності на чинники порушень, що впливає на наслідок трудового конфлікту.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України: Кодекс України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
2. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>.
3. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві: Постанова Каб. Міністрів України від 17.04.2019 р. № 337 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-п#Text> .
4. Положення про дисципліну працівників гірничих підприємств : Постанова Каб. Міністрів України від 13.03.2002 р. № 294 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-2002-п#Text>.